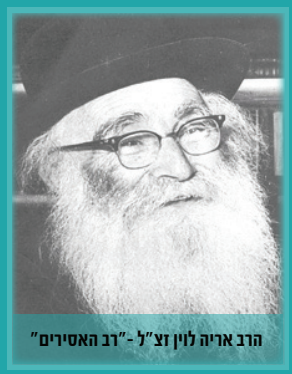
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

ח' אדר תשפ"א

גליון מספר 207

פרשת תרומה - שבת זכור

דרך חיים

הגמ' ביומא (עב:) דורשת על הפסוק "מבית ומחוץ תצפנו" (שמות כה יא)- "אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו - אינו תלמיד חכם". הגמרא מדמה את הארון לתלמיד חכם, וכשם שהארון מצופה זהב מבית ומחוץ, כך צריך להיות התלמיד חכם "תוכו כברו". הגמרא (ברכות כח.) מספרת על רבן גמליאל שנתן שומר על פתח בית המדרש, ולא אפשר למי שאין תוכו כברו להיכנס ללמוד תורה בבית המדרש. לכאורה יש לשאול כיצד יכול היה השומר לדעת את הדבר? מיישב השרף מקאצק שאכן השומר לא ידע את הדבר, אלא שלא אפשר לאף תלמיד להיכנס לבית המדרש ללמוד, וכאשר תלמיד היה מוסר את נפשו ומטפס להיכנס מהחלון או מהארובה (כפי שנהג הלל הזקן - יומא לה:) הרי ניכר ממעשיו שתוכו כברו.

המדרש (שמות רבה לד ב) מעיר שדווקא בארון כתוב "ועשו", ואילו בשאר הכלים נאמר "ועשית", ומלמד שכל ישראל שווים למשה בעשיית הארון. לכאורה כל כלל ישראל שותפים בעשיית המשכן וכל כליו, שהרי הכל בה מתרומת נדבתם? אלא בא הדבר ללמדנו שהתורה היא נחלת כל ישראל, שאף שיש בה מצוות שניתנו לקבוצות מסויימות- כהנים/לווים, נשים/גברים ועוד, לימוד התורה שייך אצל כל ישראל. לכן אומרים חז"ל "ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ" (משנה הוריות ג ח), שאף שאין לו שום ייחוס מעלתו היא מצד שהוא זכה לכתר תורה, אותו כתר שעליו אמרו חז"ל ששונה משאר כתרים בדיוק בעניין זה "כתר מלכות זכה דוד ונטלו, כתר כהונה זכה אהרן ונטלו, כתר תורה מונח לתוכחת לכל באי העולם" (מדרש שמואל פרשה כג). אין אדם מישראל שאין לו חלק בתורה, כל אחד יכול לזכות לגשת אל התורה.

רעיון נוסף ביחס אל התורה רמוז במידות הארון. כל מידות כלי המשכן היו מידות שלמות, ואילו מידות הארון חצויות- "ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו" (שמות כה י). אומר בעל הטורים (שם) "כל מידותיו היו שבורות בחצאי אמות, ללמד שכל מי שלומד תורה צריך לשבר ולהשפיל עצמו". אותן המידות החצויות מלמדות אותנו את שברון הלב ושבירת גאוותנו. ההשתחררות ממידת הגאווה היא תנאי לקניין התורה, כדברי הגמרא (תענית ז.): "אמר רבי חנינא בר אידי: למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב "הוי כל צמא לכו למים"? לומר לך: מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה".

בפסוקי הארון טרם עשיית הכפורת נאמר "ונתת אל הארן את העדת אשר אתן אליך" (שמות כה טז) ואחר עשיית הכפורת והכרובים שבה התורה ואומרת "ואל הארן תתן את העדת אשר אתן אליך" (שם כא), ויש להבין מה ראתה התורה לחזור על

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

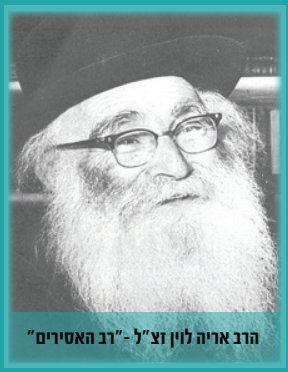

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

עניין זה. ואכן רש"י שמות (שם פסוק כא) כותב "לא ידעתי למה נכפל". כותבים המשך חכמה (שם כא) שבבית שני עשו את כל הכלים מחדש, אמנם את הארון לא עשו בבית שני, ולכן היה הכהן הגדול נותן את המחתה עם הקטורת על אבן השתיה במקום לתתה בין שני בדי הארון כבבית ראשון. לדעת המשך חכמה לא עשו ארון כיוון שהיו הלוחות גנוזים, ואם אין לוחות אין טעם לארון והם מעכבים את בנייתו. הרש"ש סומך זאת על הנאמר בגמרא זבחים (כג:) ש"שנה עליו הכתוב לעכב", הוה אומר שחזרת הפסוק באה ללמד אותנו שמכיוון שלא תהיה עדות-הלוחות, ממילא אין טעם לבניית הארון, שכל תכליתו בנתינת הלוחות אל תוכו. וכיוון שאת הלוחות לא ניתן לעשות מחדש כפל הכתוב את ציווי בניית הארון לחדד שבניית הארון יסודה ומטרתה, המרומזים בהזכרה שבפסוקים לפניה ולאחריה, תלויה בנתינת העדות לתוכה.

אמנם ניתן לחבר את הדברים לאמור לעיל. כשם שאין ערך לארון בלא פנימיותם- הלוחות, כן אין ערך לתלמיד חכם בעל ידיעה חיצונית כשאין תוכו כברו. ובכדי לזכות שיהיה תוכו כברו הוא חייב לקנות את מידת הענווה. בשל כך ההקדמה לבניית הארון היא השאיפה שהיא תוכו כברו, ולכן הוא נבנה במידות חצויות, וכך יזכה להגיע אל התכלית שתוכו כברו.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

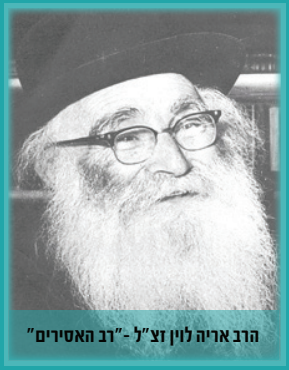
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

יום אחד הגיע לבית הוריי אדם בעל מסעדה שאינה כשרה בתל-אביב וראה את הספר 'איש צדיק היה' והתרגש מאד. סיפר לי אותו יהודי כי ר' אריה קרבו ליהדות בלי שידע. ומעשה שהיה, אותו אדם בהיותו ילד הלך מדי יום לבית ספרו בעיר מגוריו, ירושלים. באופן קבוע בלכתו לבית הספר היה נפגש מסלול הליכתו עם מסלול הליכתו של ר' אריה. ר' אריה לא חלף על פניו אלא פנה אליו מדי יום לשאול בשלומו, ללטף את ידו בליטוף החם המיוחד לר' אריה, ולשמוע כיצד הולך לו בלימודו.

יום אחד, נמנע מללכת לבית הספר עקב חולי. למחרת בהליכתו לבית הספר ראה מרחוק את ר' אריה עומד במקום מפגשם ותר בעיניו אחר משהו. משהתקרב אליו, אמר לו ר' אריה: "מה שלומך? איפה היית אתמול דאגתי לשלומך!!". התפעל אותו אדם כיצד רב גדול ומבוגר כה מתעניין ודואג לילד קטן שאינו שומר מצוות, ודבר זה חקק בו התרשמות גדולה וקרבה גדולה ליהדות.

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

השבת נקרא את פרשת זכור, להלכה אנו סוברים כפוסקים שקריאתה מדאורייתא. נחלקו הפוסקים בדין הנשים, האם חייבות בשמיעת פרשה זו. למעשה הנשים מחמירות על עצמן ומגיעות לשמוע פרשת זכור. אך יוצאות ידי חובה גם אם שומעות אותה בלא מניין, ואף בלא ספר תורה. לכן אשה שאין ביכולתה להגיע לקריאת פרשת זכור, ובמיוחד בשנה זו שראוי להיזהר מהתקהלות (ובמיוחד שאסור להתקהל בניגוד להנחיות משרד הבריאות), יכולה לפתוח חומש בביתה ולקרוא מתוכו. אמנם נשים שמעוניינות לשמוע מספר תורה - מותר להוציאו עבור קריאה להן. אדם ששוהה בבידוד יסתפק בקריאה מתוך חומש, שאין להביא את ספר התורה לבית עבור אדם יחיד. וכמובן שאין לו לצאת מהבית ולסכן אחרים עבור קריאת פרשת זכור.

ביום חמישי (י"ג אדר) צמים את תענית אסתר החל מעלות השחר (5:01) ועד צאת הכוכבים (17:53). תענית זו היא מהתעניות הקלות ולכן לא צמים בה חולים, מעוברות ומניקות. והוא הדין לגבי חולה קורונה ואף שאין לו תסמינים.

אדם השוהה בבידוד ישמע בשנה זו קריאת מגילה בביתו, באופן שיעמוד הקורא בריחוק ממנו לפי נהלי משרד הבריאות. ואין לסמוך על שמיעה מטלפון, שמה שאנו שומעים הוא אותות אלקטרוניים ולא את קול הקורא.

השנה יחול י"ד באדר- פורים דפרזים ביום שישי וט"ו באדר- פורים דמוקפים/שושן פורים בשבת קודש, מה שנקרא בהלכה 'פורים משולש', הוה אומר פורים שיחול במשך שלושה ימים, יום שישי, שבת קודש וראשון. בכל שנה ישנם ששה דינים: קריאת מגילה, מתנות לאביונים, קריאה בתורה מיוחדת לפורים, אמירת "על הניסים", סעודת פורים ומשלוח מנות. בשנה זו, כיוון שבשבת לא ניתן לקיים את חלק מן המצוות- מחלקים את המצוות באופן הבא: ביום שישי (י"ד אדר) קוראים את המגילה (פעם אחת בערב שישי ופעם אחת ביום) ונותנים מתנות לאביונים. ביום השבת (ט"ו אדר) קוראים את פרשיית "ויבוא עמלק" ואומרים "על הניסים" בתפילות ובברכת המזון. ביום ראשון (ט"ז אדר) מקיימים את סעודת הפורים ומשלוח מנות.

אדם שרוצה להסתפר, להתגלח ולקצוץ ציפורניו ראוי שיקדים לעשות זאת ביום חמישי, ולא ביום י"ד

המשך בעמוד ההבא

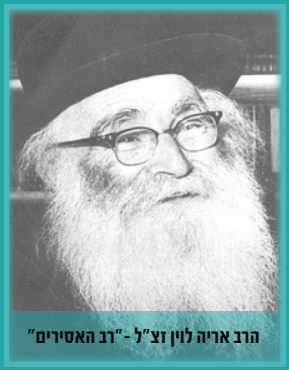
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

באדר. אמנם אדם שרגיל להתגלח, להסתפר או לקצוץ ציפורניו מידי ערב שבת ניתן להקל לו בדוחק לעשות זאת ביום י"ד, שכן ישנה מחלוקת אם ניתן להסתפר כשפורים חל בערב שבת (ערוך השולחן) או שאסור (בן איש חי פרשת תצוה). והמהר"י אלגזי (חוג הארץ סימן ט) הכריע שדין זה אמור גם לאדם שגר בירושלים, כיוון שבפורים משולש גם לו יש מקדושת הפורים בערב שבת.

בעניין איסור עשיית מלאכה בפורים פוסקים הלכה למעשה כדעת רבה (מגילה ה:) שלא קיבלו ישראל על עצמם איסור זה, אמנם יש שנהגו שלא לעשות מלאכה בכדי שלא להתבטל משמחת הפורים (שו"ע או"ח תרצו א), ולדעת הרמ"א המנהג הוא שלא לעשות מלאכה שאין בה שמחה. ופסק המשנה ברורה (שם ס"ק ג) שמניבה לאדם פירות נחשבת כמלאכה המשמחת ודבר האבד, ובלבד שלא יאריך במלאכתו ויבטל משמחת הפורים (שם ו). במקומות שישנו ספק אם לעשות בהם פורים בי"ד או בט"ו, שמידי שנה עושים בשניהם לחומרא, אין עושים בהם מלאכה בשני הימים. והשנה שהפורים משולש נהגו שגם תושבי ירושלים לא עושים מלאכה ביום שישי, מלבד לפי ההיתרים הנזכרים לעיל (חוג הארץ שם, הס"ק הרב אלפנדרי - בסוה"ס פורים המשולש, שהעיד כן בשם הראשל"צ הרב שלמה משה סוזין שהורה שלא לפתוח את החנויות בערב שבת של פורים משולש. אך מרן הגרע"י (יביע אומר ח"ו סימן מז) חלק עליו והתיר לכתחילה לעשות מלאכה ביום שישי בירושלים מחשש שינהגו כן גם בשאר שנים). אמנם ביום ראשון ודאי שמותר לעשות מלאכה, אך המנהג בירושלים להימנע מעשיית מלאכה אחר חצות היום שלא ייגרר ויפסיד את סעודתו (פורים משולש לרב דבליצקי).

ביום שישי בני המוקפים בלבד אומרים "על הניסים" בתפילה וברכת המזון, אך בני המוקפים אינם אומרים אלא בשבת בלבד (שו"ע או"ח תרפח ו, מ"ב שם). אם טעה בן המוקפים ואמר "על הניסים" ביום שישי אינו חוזר (ב"י שם). לגבי אמירת "על הניסים" לבן מוקפים ביום ראשון ישנו דיון בין הפוסקים, שלדעת הגרי"ח זוננפלד (בספר 'פורים המשולש' שלו) אין למחות ביד מי שאומר "על הניסים" במקומה בברכת המזון, אך לדעת בעל כף החיים יש לאמרה בסיום הברכה ב"הרחמן" בנוסח: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי ואסתר וכו'". אמנם גם הנוהג לומר "על הניסים" ביום ראשון צריך להקפיד ולסיים את סעודתו קודם הלילה, שכיוון שיום ראשון עצמו הוא תשלומים וכל אמירת "על הניסים" בו איננה לכל הדעות לא יוכל לאמרה בליל שני. אדם שגר במקום

המשך בעמוד הבא

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

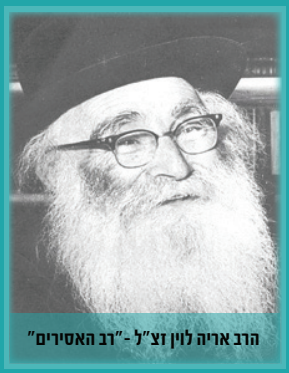
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

המסופק מתי לחוג את הפורים יאמר "על הניסים" ביום שישי וביום שבת (כפסק דודי זקני ההר צבי ב קכח), ואף שהכף החיים הביא בשם מרן האר"י הקדוש שלא יאמרו אלא בי"ד (וכן פסק מרן הבן איש חי בפרשת תצוה).

בדין קריאת המגילה בירושלים, כאמור, יש לקראה ביום שישי ולא ביום ראשון (מ"ב תרצ ס"ק סא). ולדעת מרן המשנה ברורה יש להקפיד לקראה דווקא בעשרה בערים המוקפות, שאם לא כן אין לברך כלל את ברכות המגילה. אמנם אין המנהג בזה כדעת מרן מלכא המשנה ברורה, אלא כפסק הגרי"ח זוננפלד, רבה של ירושלים, בספרו 'שלמת חיים' (קב-קג), וכן פסקו החזון איש (סי' קנה), האור שמח (מגילה א טו), דודי זקני הגרצ"פ פראנק (מקראי קודש סי' נ), עיר הקודש והמקדש (ג כו) ומרן הגר"ע יוסף (יביע אומר ו מו). וטעמם שכיוון שכל העולם קורא בי"ד הם נחשבים כמצטרפים אל שאר הקהילות, ולא נחשב כנדחה, ולכן ניתן לברך על קריאתה אף בפחות מעשרה שומעים. אולם ודאי שלכתחילה נשתדל לעשות את הקריאה בעשרה בכדי שלא להיכנס לספק, אך נשים ודאי יכולות להקל לכתחילה לשמוע ולברך גם בלא מניין שומעים.

הטעם שמקדימים את המתנות לאביונים הוא משום שעיניהם של עניים נשואות לשעת קריאת המגילה לקבל את מתנותיהם, וכיוון שהוקדמה הקריאה כך הוקדמה מצוה זו הקשורה בה (שו"ע או"ח תרפח ו). בדומה לכך זהו טעם דחיית המשלוח מנות ליום ראשון, כיוון שמצוה זו קשורה בסעודה היא נסמכת ליום אכילת הסעודה (משנה ברורה תקפח יח). וציין המשנה ברורה שהמהר"ל חביב היה נוהג לעשות את סעודתו בירושלים דווקא בשבת (וכן פסק הפרי חדש שיש לעשות ב' סעודות פורים- בשבת ובראשון), וממילא גם המשלוח מנות מוקדם לשבת. אך יש להיזהר שהנותן משלוח מנות בשבת יקנה אותו טרם השבת, וייזהר שלא לטלטל במקום האיסור, ולכן מהראוי למעט במתן משלוח מנות בשבת ולהסתפק בנתינת משלוח אחד בלבד, וישוב לתת משלוחי מנות ביום ראשון שהוא עיקר זמן הסעודה.

מידי שנה עולה השאלה בדין בן כרך (מוקף) ובן עיר (פרוז) שמחליפים את מיקומם במהלך הפורים, ובשנה זו הדבר משמעותי על אחת כמה וכמה. פסק מרן המשנה ברורה שאנו הולכים אחר מקום המצאות האדם בשעת עלות השחר, ולכן בן כרך שהיה בליל י"ד בירושלים, ובמהלך יום שישי נוסע להורים לעיר על מנת לשהות שם בשבת - נפטר מימי הפורים בכרך ובעיר. לכן מן הראוי, במיוחד בשנה

המשך בעמוד הבא

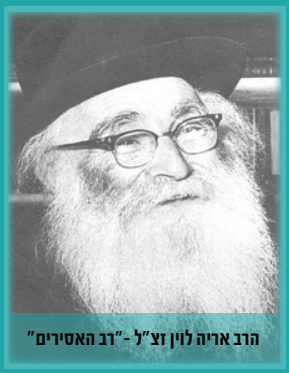
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

זו שט"ו יוצא בשבת, שלא יסעו בני כרך אל הוריהם לשבת אלא יישארו במקומם (הר צבי ב קכח, הגרימ"ט, השערי יצחק). אמנם בדיעבד, כשאדם נאלץ לנסוע מהכרך לעיר ביום י"ד, יכול לסמוך על דעת הרא"ש שסובר שהוא נשאר בן כרך גם אם בשעת עלות השחר של יום ט"ו יהיה בעיר, כיוון שזמן עלות השחר של יום י"ד הוא הקובע עבורו. לכן גם בן כרך שמעוניין לבקר אצל בני עיר ביום שישי בלבד יקפיד לנסוע אחר עלות השחר ולשוב לביתו שבכרך טרם השבת. ואם מעוניין לשהות בשבת בעיר יבוא טרם עלות השחר של יום י"ד ובכך מתחייב כשאר בני העיר. ומן הראוי להימנע מנסיעות בינעירוניות כה רבות ביום שישי, ולשהות כל אחד במקומו בימי הפורים.

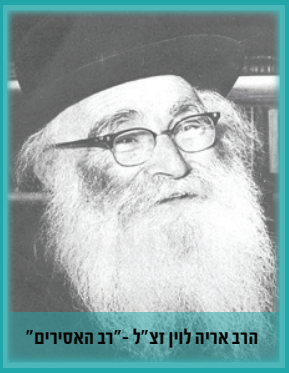
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | כיצד בפורים משולש נותנים בין המוקפים מתנות לאביונים ביום שישי, הלא תכלית מתנות לאביונים היא לצורך סעודת הפורים ויש חשש שהאביונים ינצלו אותה לשבת?

תשובה | שאלתך נפלאה מאד! ישר כח!

התשובה לשאלה זו היא משום שאנו פוסקים בזה כדעת האליה רבה (סוף סימן תרצג) שגם בכל שנה אם נותנים את המעות לעניין טרם הפורים יוצאים ידי חובה, כי המתנה נחשבת כהלוואה, ומה שהשתמשו בה אפשר שיהיה לאביונים כסף אחר לצרכי הפורים, ואותו סכום נחשב כבא מאיתנו -הנותנים.

ועוד כיוון שיש סוברים שגם בני המוקפים עורכים בשנה זו סעודה בזמנה- ביום שבת קודש (מהר"ל חביב, הובאו דבריו במשנה ברורה סוף סימן תרפח), הרי שגם המעות שניתנו בערב שבת ושימשו לצרכי השבת עלו כמעות לסעודת פורים. וכך היה נוהג למעשה הגרע"י שלזינגר זצ"ל, שהיה נותן בשבת עצמה אוכל לעניים שישמש אותם לצורך סעודת השבת, שעולה כסעודת פורים.

שאלה | האם בשבת פורים השנה יש עניין ללמוד הלכות פורים?

תשובה | ודאי, כך פסק מרן המשנה ברורה (תרפח ס"ק טז) שיש לשאול ולדרוש בהלכות הפורים בשבת זו, ושזה עולה במקום קריאת המגילה שהוקדמה ליום שישי. אבל יש להקפיד שהדרשה תהיה גם בענייני נס הפורים כדי לקיים פרסומי ניסא, כפי שמקיימים בקריאת המגילה.

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il